

НАРОДНА ОСВІТА журнал наукове фахове видання

Вихід згідно з наказом Міністерства освіти і науки України 07.10.2015
358-22-8 УДК 1.37

↑ Return to [Розділ 2. Педагогічна наука](#)

Марущак О.М. Психолого-педагогічні особливості використання дитячих періодичних видань у навчально-виховному процесі початкової школи

Марущак О. М.,

асистент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка, здобувач

Рецензент: Климова К. Я.,

завідувач кафедри лінгвометодики та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка, доктор педагогічних наук, професор

Психолого-педагогічні особливості використання дитячих періодичних видань у навчально-виховному процесі початкової школи

У статті проаналізовано психолого-педагогічні особливості використання дитячих періодичних видань у навчально-виховному процесі початкової школи. Розглянуто психологічні вимоги до часописів відповідно до певної вікової аудиторії (змістове навантаження, ілюстративність, жанрова різноманітність наповнення видання). Акцентовано увагу на вимогах нормативних документів про творення та використання дитячої періодики. Досліджено педагогічні рекомендації щодо застосування преси для школярів у процесі навчання.

Ключові слова: дитячі періодичні видання, психолого-педагогічні особливості видань для дітей, навчально-виховний процес початкової школи.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство ставить нові вимоги до рівня розвитку людини. Провідною ланкою, яка забезпечує первинне формування інтелектуально та комунікативно розвиненої особистості, є початкова школа. Фахівці педагогічної галузі, бажаючи підвищити ефективність навчально-виховного процесу, шукають відповіді на запитання: чого навчати? як навчати? за допомогою якого матеріалу? Відповіді на перші два із них наявні в навчальних програмах, підручниках та методичних посібниках, а ось останній аспект нерідко викликає сумніви. Намагаючись дібрати для школярів змістовий, цікавий і доступний матеріал, невиправдано залишаємо поза увагою дитячу періодичну пресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню дитячої періодики наразі приділяється належна увага: апіорі кожне сучасне лінгводидактичне дослідження обґрунтоване працями відомих науковців у площині загальної та вікової психології, психолінгвістики, педагогічної психології (В. Гумбольдт, В. Вундт, О. Потебня, Л. Виготський, Дж. Остін, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, П. Гальперін, О. Гойхман, М. Жинкін, І. Зимня, А. Лурія, А. Маркова, І. Синиця, Н. Хомський, В. Сухомлинський, А. Макаренко, Д. Ельконін, Г. Костюк, О. Запорожець та ін.).

Нашу увагу привертає доволі розгорнуте студіювання питань редакційно-видавничої підготовки видань для дітей, здійснене Е. Огар [13]. Учена розглядає психологічні особливості сприймання тексту видань юними читачами. Загальні питання періодики для дітей у своїх роботах вивчає також О. Прокопчук [16]. Комунікаційний аспект часописів проаналізовано в розвідках Т. Єжижанської [9]. Типологічна класифікація видань для дітей стали об'єктом досліджень Т. Давидченко, І. Круть, Н. Романюк [3; 11; 17]. Особливостям конструктивно-композиційного аспекту періодичних видань для дітей присвячено роботи Н. Кіт [10]. Для вивчення цільового призначення і функціональності часописів корисними є дослідження Ю. Стадницької [19]. Гендерні аспекти текстових і

зображувальних матеріалів у дитячих виданнях аналізують О. Пода, І. Дяченко, Н. Шевченко [8; 15]. Погляди українських педагогів щодо журналів для дітей опрацювали Е. Огар, М. Одінцова, І. Погребняк [13; 14] та ін. Роль періодичних видань у формуванні мовних навичок досліджено Н. Вернигорою [1].

Попри помітний інтерес до вивчення різних аспектів дитячої періодики, нагальною залишається потреба аналізу особливостей використання дитячих періодичних видань в умовах навчально-виховного процесу початкової школи, у чому і полягає актуальність нашої роботи.

Мета статті. Стаття є спробою окреслити загальні психолого-педагогічні особливості використання дитячих періодичних видань у навчально-виховному процесі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Насамперед доцільно розглянути базові положення нашого дослідження. У державних нормативних документах [6] пропонуються чіткі визначення ключових понять. Згідно з ними, "**періодичне видання** – видання, що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість і назву нумерованих чи датованих, однотипово оформлених випусків, які не повторюються за змістом"; "**журнал (часопис)** – періодичне журнальне видання, яке виходить під постійною назвою, має постійні рубрики, містить статті, реферати, інші матеріали з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань; літературно-художні твори, ілюстрації, фотографії"; "**газета** – періодичне газетне видання з постійною назвою, що виходить через певні короткі проміжки часу, містить офіційні документи, оперативну інформацію і матеріали з актуальних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, а також літературні твори, фотографії та рекламу".

З-поміж основних нормативних документів видавничої діяльності відзначимо такі, що регулюють друк періодичних видань для дітей:

- СОУ 22.2-02477019-11:2014. Поліграфія. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги;
- ДСанПІН 5.5.6-138-2007. Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей;
- ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення;
- ДСТУ 3018-95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення.

Дитячі періодичні видання призначені здебільшого для користування в позанавчальний час. Однак з огляду на цільове спрямування (пізнавальні, розвивальні, розважальні та навчальні) вони можуть бути ефективно застосовані також у навчальній діяльності.

Успішне використання періодики для дітей у навчально-виховному процесі початкової школи зумовлено певними психологічними особливостями учнів молодшого шкільного віку. Свого часу їх враховував у власній діяльності видатний український педагог, письменник, літературознавець та видавець Б. Грінченко. Оформлюючи власні рукописні журнали для дітей, він визначив основні вимоги до друкованого видання у статті "До питання про журнал для дитячого читання в земській народній школі" [2]. Серед тих, які Б. Грінченко ставив до змістового наповнення видань, – наявність морального ідеалу; зображення реального життя "зі сторонами світлими й темними" [2, с. 38]; художність творів; відображення у творі змісту, що сприяє розвитку розуму й почуттів дитини; доступність мови. Вагомими були й побажання до зовнішнього оформлення журналу: якісний папір, невеликий зручний формат часопису, досконала коректура, оптимальна кількість правдивих та якісних ілюстрацій, наявність літературного й наукового компонентів видання, системне подання матеріалів.

У сучасних дослідженнях також викладено окремі правила формування дитячих видань. Так, Н. Кіт [10] визначено провідні аспекти створення концепції журналу для українських дітей. І хоча дослідницею більше уваги звернено на видання для дошкільнят, однак запропоновані вимоги можна застосувати і до часописів для читачів молодшого шкільного віку. Основними психологічними засадами розроблення концепції дитячого періодичного видання науковець вважає такі: національна спрямованість; урахування інформаційного контексту, створюваного сучасними ЗМІ; унікальність і доцільність; точне визначення читачкої аудиторії; урахування психологічних особливостей дитячого сприйняття і розуміння; дотримання основних дидактичних принципів; мультимедійний підхід; висока частота випуску; тезаурусна пов'язаність із попереднім виданням.

Розглянемо більш детально окремі психологічні вимоги, які мають бути враховані у створенні журналів для дітей молодшого шкільного віку.

Цільова вікова аудиторія. Згідно з даними СОУ 22.2-02477019-11:2014 [5] та ДСанПІН 5.5.6-138-2007 [18] видання залежно від вікової категорії читачів поділяють на чотири групи:

- перша група – видання для дітей дошкільного віку (до 5(6) років);
- друга група – видання для дітей молодшого шкільного віку (6-10 років), учнів початкових класів;
- третя група – видання для дітей середнього шкільного віку (11-14 років), учнів V-VIII класів;

- четверта група – видання для дітей старшого шкільного віку, підлітків (15-18 років), учнів IX-XII класів.

Однак існує думка, що в наведеній вище класифікації не враховано психологічних особливостей вікової періодизації дитини. Адже тільки за перші п'ять років життя дитина проходить три періоди вікового розвитку – новонародженості, ранній (переддошкільний) і дошкільний періоди. Кожен із них недовготривалий і насичений; водночас у світосприйнятті дитини відбуваються радикальні перетворення, тому названа класифікація, на думку вчених, потребує деякого уточнення. Так, Е. Огар та Н. Вернигора [1; 13] вважають, що дорослішання дитини супроводжується динамічним розвитком інтелекту, зміною світогляду, естетичних уподобань та інформаційних потреб, мотивів читацької поведінки. Тому видавець, зокрема періодики для дітей, повинен орієнтуватися на більш деталізовану диференціацію споживачів видань [13]:

- видання для дітей віком від 2 до 3 років. Публікація виконує роль іграшки, засобу отримання нової інформації: дитина озвучує побачене, відтворює почуту інформацію, імітує читання;
- видання для дітей віком від 3 до 6 років (період раннього дитинства). Перші спроби самостійного читання на рівні сприйняття окремих слів та речень. Видання стають джерелом задоволення дитячої допитливості, пояснюють зв'язки між елементами навколишнього світу;
- видання для дітей віком від 6 до 8 років (період власне дитинства). Це період переосмислення ставлення дитини до видання, що з предмета гри перетворюється на предмет активного розумового опрацювання. Дитяче видання, стверджує науковець, має розв'язувати низку завдань пізнавально-навчально-розважального характеру: сприяти накопиченню знань, задовольняти естетичні потреби, збагачувати словник, формувати основи культури рідної мови і мовлення;
- видання для дітей віком від 9 до 11 років (період зрілого дитинства). Період активної соціалізації дитини, коли вона потребує видань, які б давали їй знання та навички, необхідні для майбутнього суспільного життя;
- видання для дітей віком від 11 до 15 років (підлітковий період). Етап розвитку самосвідомості, самооцінки, бажання визначитися із власними ідеалами та цінностями. Зі спостерігача дитина перетворюється на активного учасника навколишнього життя. Цей період характеризується проявами різних уподобань дівчачої та хлопчачої аудиторії;
- видання для дітей віком від 15 до 17 років (період юнацтва). Наймолодша з "дорослих" вікова категорія з відповідними потребами різноманітного читання.

Для молодшого школяра, за класифікацією Е. Огар [1], найбільш доречними будуть видання третьої та четвертої груп, адже саме вони пропонують матеріал для пізнання навколишнього світу, накопичення знань, морального й естетичного розвитку, водночас уміщуючи розважальні завдання.

Змістове навантаження. Дослідниками періодичних видань пропонуються різні класифікації газет і журналів для дітей. Так, у працях Ю. Стадницької [19] виокремлено основні функції періодики, що переважно збігаються з її цільовим призначенням: виховна, навчальна, пізнавальна, довідкова, інформативна, ідеологічно-пропагандистська, розвивальна, розважальна, художньо-естетична та функція залучення дитини до часопису.

Різні види часописів виділяє також Н. Вернигора [1]: пізнавально-ігрові, пізнавально-художні, розважально-ігрові, навчально-ігрові журнали для дошкільнят, для молодшого шкільного віку – пізнавально-навчальні, ужитково-розвивальні, розважально-ігрові та літературно-художні.

Т. Давидченко [3] звертає увагу на п'ять видів журналів та газет: пізнавальні, розважальні, навчальні, художні та наукові. Зважаючи на проблематику нашого дослідження, доцільним буде рекомендувати до використання в навчальному процесі початкової школи пізнавальні (енциклопедичні та ігрові), навчальні (освітні, релігійні, навчально-ігрові), художні (літературні та мистецькі) видання.

Цільовим має бути не тільки загальне спрямування зразків періодичної преси – елементи їх змістового наповнення повинні відповідати таким вимогам:

- ритмічність, мелодійність окремих текстів видання, що допомагає їх легкому сприйманню дитячою аудиторією під час слухання;
- поєднання оптимістичного викладу творів з реалістичним зображенням навколишнього світу задля підготовки дитини до "дорослого" життя;
- наявність жартівливої поезії чи прози у пропонованих матеріалах, що розвиває у маленьких читачів почуття гумору, кмітливості, оптимізму;
- емоційність творів як спосіб набуття дитиною чуттєвого досвіду;
- присутність фантазії, вигадки у текстах, що сприяє розвитку уяви, мислення, а відтак і мовлення;
- розподіл персонажів у творах на антагоністичні групи, повчальність текстів як умова формування власної системи оцінювання у світі дитячого сприймання.

Ілюстративність часопису. Якісний ілюстративний матеріал періодичних видань є реалізацією загальнодидактичного принципу наочності. Для газет та журналів актуальної для нашого дослідження вікової категорії читачів ілюстративність сторінки, відповідно до СОУ 22.2-02477019-11:2014 та ДСанПІН 5.5.6-138-2007, має бути не менше, ніж 35%, а рекомендована ілюстративність видання не менше, ніж 30% [5; 18]. Як зазначає Е. Огар, дітям цього віку найбільше подобаються виразні, реалістичні малюнки чистої кольористики [13].

Актуальність видання. Висвітлення важливих та актуальних для юних читачів тем сприяє їх зацікавленості часописом, покращує запам'ятовування матеріалу. Водночас близька для дітей тематика журналу чи газети є дієвим засобом залучення учнів до систематичного читання, що неабияк позначається на формуванні й розвитку читацьких інтересів, навички мовлення та спілкування.

Жанрова різноманітність. Дитячий журнал чи газета, з огляду на своє тематичне спрямування, може пропонувати читачам твори різних жанрів. З урахуванням вікових уподобань доцільно обирати вірші, казки, оповідання, науково-популярні статті, жарти, скоромовки, загадки тощо.

Залучення дитячих періодичних видань до навчально-виховного процесу початкової школи також передбачає дотримання низки рекомендацій. Розглянемо окремі аспекти використання матеріалу часописів у педагогічній діяльності. Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, метою освітньої галузі "Мови і літератури" є розвиток особистості учня, формування його комунікативної компетентності та загальних уявлень про мову як систему й літературу як вид мистецтва. Водночас комунікативна компетентність визначена як "здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми і віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями" [4].

Стрижневою складовою комунікативної компетентності є читацька компетентність. Вона проявляється у становленні читача, здатного до самостійної читацької, творчої діяльності, у його мовленнєвому, літературному, інтелектуальному розвитку, у формуванні морально-естетичних уявлень і понять, у збагаченні почуттів, вихованні потреби в читанні. З огляду на це визначено змістові лінії, за якими будується літературний компонент освітньої галузі "Мови і літератури": коло читання, навичка читання, досвід читацької діяльності і літературна діяльність. Робота з дитячими періодичними виданнями може бути реалізована в будь-якій із названих ліній.

За вимогами навчальної програми з української мови учні **1 класу** під час роботи з дитячою книжкою повинні ознайомитись із періодичним виданням: навчитися практично розрізняти дитячі часописи (газету, журнал), правильно називати 1-2 журнали для дітей [20]. Така робота передбачена мовленнєвою змістовою лінією програми.

У програмі з літературного читання для загальноосвітніх навчальних закладів для 2-4 класів також запропоновано вимоги до роботи з дитячою книжкою, інформацією та вимоги до кола читання учнів [12]. У змісті навчального матеріалу для **2 класу** рекомендовано практичне ознайомлення учнів із поняттям "рубрика" часопису. Не менш важливим аспектом визначено розвиток умінь самостійно працювати з дитячими періодичними виданнями. Водночас серед запропонованої програмою матеріалу, що входить до кола дитячого читання учнів 2 класу, журналів та газет немає.

До змістової лінії "Коло читання" наступних класів початкової школи введено матеріали дитячих журналів. У **3 класі** діяльність учителя спрямована на активізацію розвитку вмінь школярів самостійно читати дитячу періодику. Зміст навчального матеріалу програми з літературного читання для цього класу передбачає практичне ознайомлення з поняттями "число журналу", "рік видання", "примірник", "комплект".

Серед вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів **4 класу** – умінь самостійно добирати дитячі видання за завданням учителя, а також із власної ініціативи, користуючись відкритим книжковим фондом бібліотеки, різними видами бібліотечно-бібліографічної допомоги; знаходити потрібну навчально-пізнавальну інформацію, використовуючи різні джерела друкованої продукції, зокрема періодичні видання для дітей.

Названі умови використання часописів стосуються переважно літературного компонента навчальної діяльності. Однак не менш ефективними є матеріали дитячих періодичних видань і для розвитку мовних і мовленнєвих навичок школярів. На сторінках журналів та газет пропонуються завдання різних мовних рівнів – фонологічного, лексичного, морфологічного та синтаксичного. Дитяча періодична преса є потужним джерелом дидактичного матеріалу для уроків української мови. Проте потрібно зважати на те, що лінгвістичні завдання, дібрані з видань для дітей, повинні відповідати не лише психологічним особливостям, що були названі вище, а й бути змістовними, прозорими, правописно грамотними і суб'єктивно вагомими для учнів.

Таким чином, дитячі періодичні видання є формою популяризації наукових і спеціальних знань,

засобом залучення дитини до активного читання та розвитку естетичної сфери читачів, формування в них мовленнєвих умінь.

Висновки. За умов, коли зміст і структура дитячого журналу чи газети відповідають усім психологічним вимогам і педагогічним рекомендаціям, соціальним потребам і читацьким запитам дитини, вони стають комунікативно-інформаційним джерелом, яке дає можливість залучити школяра до активної навчальної діяльності, удосконалити та урізноманітнити освітній процес. Дитяча періодика забезпечує зв'язок між навчальною й позашкільною діяльністю, сприяє самоосвіті та самовдосконаленню читачів.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні технології використання матеріалів дитячих періодичних видань на уроках української мови та літературного читання відповідно до розподілу за класами.

Список використаних джерел

1. Вернигора Н. М. Роль періодичних видань для дітей у формуванні мовних навичок [Електронний ресурс] / Н. М. Вернигора. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2052>.
2. Грінченко Б. К вопросу о журнале для детского чтения в земской народной школе / Б. Грінченко // Земский сборник Черниговской губернии. – 1895. – № 4-5. – С. 27–50.
3. Давидченко Т. С. Типологічна класифікація дитячих періодичних видань в Україні [Електронний ресурс] / Т. С. Давидченко. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2316>.
4. **Державний стандарт початкової загальної освіти** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>.
5. ДСанПІН 5.5.6-138-2007. Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0077-07>.
6. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dnaop.com/html/34078/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_3017-95.
7. ДСТУ 3018-95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chytomo.com/standards/vydannya-polihrafichne-vikonannya-terminy-ta-vyznachennya-dstu-301895>.
8. Дяченко І. М. Вплив сучасного публіцистичного дискурсу гендерно маркованих журналів на розвиток дитячих часописів / І. М. Дяченко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 54. Січень-березень. – С. 217–220.
9. Ёжиканська Т. Періодичні видання для дітей : комунікаційний аспект / Т. Ёжиканська // Педагогіка. – Випуск 17. – С. 231–241.
10. Кіт Н. Український журнал для дошкільника : психологічні підстави та основні принципи розробки концепції видання [Електронний ресурс] / Н. Кіт. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1064>.
11. Круть І. Журнал для дітей : дискурсивні характеристики / І. Круть // Вісник Львівського університету. – 2011. – (Серія "Журналістика"). – Вип. 34. – С. 136–141.
12. Літературне читання. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів для 2-4 класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/02_lit_chit.pdf.
13. Огар Е. І. Дитяча книга : проблеми видавничої підготовки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Е. І. Огар. – Львів : Аз-Арт, 2002. – 160 с.
14. Одінцова М. І. Борис Грінченко про журнал для дітей [Електронний ресурс] / М. І. Одінцова. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2181>.
15. Пода О. Гендерні концепти в дитячому журналі (на прикладі "Ангелятка", "Малятка", "Пізнайка") / О. Пода, О. Скупа // Журналістика. – 2011. – № 10. – С. 163–182.
16. Прокопчук О. Сучасна періодика для дітей : яка вона? [Електронний ресурс] / О. Прокопчук. – Режим доступу : <http://hram.od.ua/newspodrobno.php?news=810>.
17. Романюк Н. В. Типологічні ознаки дитячих періодичних видань Запоріжжя / Н. В. Романюк // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2011. – (Серія "Филология. Социальные коммуникации"). – Т. 24 (63). – № 4. – Ч. 1. – С. 367–370.
18. СОУ 22.2-02477019-11:2014. Поліграфія. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrbook.net/vidavc.html>.
19. Стадницька Ю. Цільове призначення та функціональність дитячого часопису (на матеріалах галицьких дитячих періодичних видань 20-30-х рр. XX ст.) / Ю. Стадницька // Теле- та радіожурналістика : збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 84–89.
20. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів для 1-4 класів

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/01_ukr.pdf.

Марущак А. Н. Психолого-педагогические особенности использования детских периодических изданий в учебно-воспитательном процессе начальной школы

В статье проанализированы психолого-педагогические особенности использования детских периодических изданий в учебно-воспитательном процессе начальной школы. Рассмотрены психологические требования к журналам в соответствии с определенной возрастной аудиторией (смысловая нагрузка, иллюстративность, жанровое разнообразие наполнения издания). Акцентируется внимание на требованиях нормативных документов по созданию и использованию детской периодики. Исследованы педагогические рекомендации по применению прессы для школьников в учебном процессе.

Ключевые слова: детские периодические издания, психолого-педагогические особенности изданий для детей, учебно-воспитательный процесс начальной школы.

Marushchak, O. M. Psychological and Pedagogical Peculiarities of Using Children's Periodicals in the Educational Process in Primary School

The article analyzes the psychological and pedagogical peculiarities of using children's periodicals in the educational process in primary school; the psychological requirements for magazines according to a certain age-group audience (content load, illustrations, genre variety of an issue) are specified. Emphasis is laid on the requirements of the normative documents about creation and using children's periodicals. Pedagogical recommendations for using the press in teaching schoolchildren are made.

Key words: children's periodicals, psychological and pedagogical peculiarities of publications for children, the educational process in primary school.

Permanent link to this article: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2874